

BELSŐ POLITIKÁK FŐIGAZGATÓSÁGA
B. TEMATIKUS OSZTÁLY:
STRUKTURÁLIS ÉS KOHÉZIÓS POLITIKÁK

KÖZLEKEDÉS ÉS IDEGENFORGALOM

A DEMOGRÁFIAI KIHÍVÁSOK KEZELÉSE A REGIONÁLIS ÉS KOHÉZIÓS POLITIKÁKBAN

ÖSSZEFOGLALÁS

Kivonat

Ez a tanulmány áttekintést nyújt az EU regionális demográfiai struktúráiról és tendenciáiról, középpontba állítva azok valószínű hatását a társadalmi-gazdasági és területi kohézióra, valamint bemutatja a kohéziós politikának a demográfiai kihívások kezelésében játszott szerepét. Részletesen elemzi, hogy a 2007–2013 közötti európai kohéziós politika és strukturális alapok hogyan és milyen mértékben kezelték a demográfiai változásokat regionális szinten annak érdekében, hogy hasznos mutatókat nyerjünk arra vonatkozóan, hogyan lehetne a kohéziós politika körébe tartozó fellépéseket hatékonyabbá tenni a következő programozási időszak (2014–2020) során. A tanulmány tartalmazza az uniós régiók demográfiai és területi tendenciáira vonatkozó szakirodalmat és adatvizsgálatot, valamint a fontosabb szakpolitikai fejleményeket; a 2007–2013 közötti időszakra szóló kohéziós politikai programozási dokumentumok áttekintését; tíz regionális esettanulmány mélyreható elemzését és bevált gyakorlatokat, legvégül pedig a legfontosabb eredmények horizontális áttekintését a következtetések levonása és a 2014–2020 közötti programozási időszakra szóló szakpolitikai javaslatok megfogalmazása érdekében.

Ez a dokumentum az Európai Parlament Regionális Fejlesztési Bizottságának felkérésére készült.

SZERZŐK

Projektvezető : Manuela Samek Lodovici (IRS)
Operatív koordinátor: Monica Patrizio (IRS)

IRS, Társadalomkutató Intézet (Milánó): Manuela Samek Lodovici, Claudio Calvaresi, Davide Barbieri, Sandra Naaf (Thuringia, Németország), Monica Patrizio, Flavia Pesce (Thuringia, Germany és Basilicata, Olaszország), Cristina Vasilescu (Centru, Románia), Giulia Rossi (Basilicata, Olaszország), Gabriele Solazzi, Maria Letizia Tanturri.

CSIL, Ipari Tanulmányi Központ (Milánó): Silvia Vignetti, Gelsomina Catalano (Lincolnshire, Egyesült Királyság), Julie Pellegrin, Davide Sartori (Castilla La Mancha, Spanyolország), Emanuela Sirtori (Province de Liège, Walloon, Belgium, Málta).

PPMI, Közpolitikai és Vezetési Intézet (Vilnius): Brozaitis Haroldas, Krystyna Iglicka (Lower Silesian, Lengyelország), Lisa Hörnström (Östra Mellansverige, Svédország), Repeckaitė Dovilė Pvalionytė (Litvánia)

FELELŐS TISZTVISÉL

Esther Kramer
B. Tematikus Osztály: Strukturális és Kohéziós Politikák
Európai Parlament, Brüsszel
E-mail: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

SZERKESZTŐ ASSZISZTENS

Révész Nóra

NYELVI VÁLTOZATOK

Eredeti nyelv: EN.
Fordítások: DE, FR.

A SZERKESZTŐ RÉSZLET

A B. Tematikus Osztállyal a következő címen léphet kapcsolatba vagy iratkozhat fel a havi hírlevélre: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

A kézirat 2013 szeptemberében készült el.
© Európai Unió, 2013.

A dokumentum a következő Internet címen érhető el:
<http://www.europarl.europa.eu/studies>

FELELŐSSÉG KIZÁRÁSA

Jelen dokumentumban megfogalmazott véleményért a szerző kizárólagos felelősséggel tartozik, és az nem feltétlenül tükrözi az Európai Parlament hivatalos álláspontját.

A dokumentum nem üzleti célú sokszorosítása és fordítása a forrás megadása és a kiadó elzetes értesítése mellett megengedett, és annak egy példányát a kiadónak meg kell küldeni.

ÖSSZEFOGLALÓ

Ez a tanulmány – annak érdekében, hogy mutatókat nyerjünk a jövőbeli programozási időszakhoz (2014–2020) – áttekintést nyújt az EU regionális demográfiai tendenciáiról, valamint a kohéziós politikának a demográfiai kihívások kezelésében játszott szerepéről.

F demográfiai kihívások

A népesség csökkenése és elöregedése képezi a jövő legnagyobb kihívást jelentő tendenciáit, miközben a 90-es évektől kezdődően – néhány kelet-európai ország kivételével, amelyekben a nettó migráció negatív – a nemzetközi migráció vált a népességnövekedés legfontosabb tényezőjévé. Különböző társadalmi-gazdasági tényezők következtében az európai régiók demográfiai összetétele azonban erősen eltér. A demográfiai tendenciák hatással vannak az EU térszerkezetére, különösen az elnéptelenedés kockázatának jobban kitett peremterületek és vidéki területek, valamint a posztindusztriális városi környezet és a hegyvidéki területek vonatkozásában.

Ezek a demográfiai tendenciák jelentős társadalmi-gazdasági és politikai következményekkel járnak, mivel jelentős hatással vannak az alábbiakra: termelékenység és növekedés; szociális és egészségügyi szolgáltatások; a városi és vidéki népesség arányának kiegyensúlyozatlansága; munkaerőhiány. Ebből kifolyólag a demográfiai változások nagyon fontos szerepet játszanak, mivel különböző szakpolitikai területeket és fellépési szinteket érintenek: szociális védelmi rendszerek, foglalkoztatáspolitikák, város- és vidékfejlesztés, kommunikációs és szociális infrastruktúrák, nemek közötti egyenlőség iránti irányuló és családpolitikák, oktatási és képzési politikák, bevándorlási és integrációs politikák.

A demográfiai változások most az európai, a nemzeti és a regionális politikák elterébe kerültek. A Bizottság vitát indított, adatokat, mutatókat és jelentéseket készített; hangsúlyozta a reform szükségességét; kiigazította a strukturális alapokra vonatkozó jogszabályokat és közösségi stratégiai iránymutatásokat, így támogatva a demográfiai változásokhoz való alkalmazkodásra irányuló szakpolitikákat. Különösen az Európa 2020 növekedési stratégiában a legtöbb kiemelt kezdeményezés foglalkozik a demográfiai kihívásokkal. 2011-ben az Európai Parlament állásfoglalást adott ki a demográfiai változások kohéziós politikára kifejtett regionális szintű hatásairól. A tagállamok felülvizsgálják adóügyi és juttatási rendszereiket annak érdekében, hogy ösztönözzék a munkavállalókat, hogy tovább maradjanak a munkaerőpiacon, miközben számos régió stratégiája újragondolására összpontosít saját demográfiai kihívásainak kezelésére irányuló fellépések révén.

A kohéziós politika szerepe

A kohéziós politika fontos szerepet játszhat a demográfiai változásokhoz való regionális alkalmazkodás támogatásában és a demográfiai tendenciák következtében a régiók fejlettségi szintje közötti növekvő eltérések veszélyének visszafordításában. Az ERFA és az ESZA strukturális alapok prioritásainak többsége kezelni tudja a demográfiai kockázatokat. A demográfiával kapcsolatos témák jelentőségének növekedése abban is megmutatkozik, hogy azok egyre kiemelkedőbb szerepet foglalnak el a kohéziós politika 2007–2013 és 2014–2020 közötti programozási időszakában.

Becsléseink szerint a 2007–2013 közötti programozási id szakban összesen 64,1 milliárd eurót, azaz a tagállamok számára el irányzott összes ERFA, ESZA és kohéziós alap 19%-át fordították a demográfiai kihívásokat közvetlen vagy közvetett módon kezel kiemelt prioritású témákra.

A különböző demográfiai és társadalmi-gazdasági körülményeket képvisel tíz területi esettanulmányból kiderül, hogy a demográfiai változásokat illet en egyre nagyobb a tudatosság és e változásokra helyi szinten egyre nagyobb figyelmet fordítanak:

- A demográfiai kihívások kezelésére irányuló els dleges eszközök regionális és helyi szinten gyakran a kohéziós politikai intézkedések, és azok többnyire ki is egészítik a nemzeti/regionális stratégiákat.
- A kohéziós politika hozzáadott értéke els sorban a szociális infrastruktúrák megszervezésében és a városi és/vagy vidéki területek ERFA-intézkedésekkel történ rehabilitációjában, továbbá az id sek, n k, fiatalok és migránsok ESZA-intézkedésekkel történ foglalkoztathatóságának és befogadásának el mozdításában keresend . A területi együttm kódés hatékonynak bizonyult az intézményi tanulás támogatásában e területen.
- A kohéziós politikai beavatkozások hatékonyságát azonban néhány esetben korlátozta a demográfiai kihívásokat kezel átfogó stratégia hiánya, valamint az, hogy a strukturális alapoknak a demográfiai változások kezelésére irányuló lehet ségeivel kapcsolatosan hiányosak az ismeretek. A kohéziós intézkedések révén ugyanis ki lehet aknázni a demográfiai változásokból ered lehet ségeket az id sek, migránsok és n k gazdasági szerepl ként való hasznosítása révén, valamint a technológiai innováció, új termékek és szolgáltatások kínálatának és keresletének hajtóerejeként.

A 2014–2020 közötti id szak stratégiai prioritásairól szóló kezdeti megbeszélések jól mutatják azt a szándékot, hogy nagyobb figyelmet kell szentelni a demográfiai kihívásoknak és a válság következményeinek. Továbbá az a cél, hogy a kohéziós politika és más strukturális alapok között, valamint ezen alapok és a nemzeti és regionális stratégiák között nagyobb integráció és szinergia valósuljon meg.

Politikai vonatkozások

A tanulmány az alábbi f politikai következtetéseket vonja le. Ezek megegyeznek az Európai Parlament 2011. évi állásfoglalásában szerepl megállapításokkal és részben már visszhangra találtak a 2014–2020 közötti id szakra szóló kohéziós politikára irányuló jogszabálycsomag-tervezetet módosításában és a közös stratégiai keret több területet átfogó politikai célkit zéseiben.

Ahhoz, hogy a következ programozási id szakban a strukturális alapok hatékonyabbá váljanak a demográfiai változások kezelése területén, az alábbiak el mozdítására lenne szükség:

- er teljesebb és célirányosabb összpontosítás a végs rendeletekben a demográfiai változásokra mint prioritást képz területre, a tagállamok és régiók támogatását célzó iránymutatások terjesztése, valamint a strukturális alapok azon lehet ségeinek a megvizsgálása, amelyek szerepet játszhatnak a demográfiai változások kezelésében a partnerségi megállapodások és az operatív programok kialakítása és végrehajtása során;

- a különböző strukturális alapok által elmozdított tevékenységek szélesebb körű koordinálása és integrálása, valamint nagyobb rugalmasság a használatukban a kiegészítő jelleg és a következetesség erősítése érdekében;
- a relatív szemlélet a demográfiával kapcsolatos szakpolitikai döntéshozatalban, valamint az intézményi tanulásra vonatkozó bevált gyakorlatok és tapasztalatok cseréje;
- olyan specifikus eszközök kialakítása iránymutatások és a releváns demográfiai mutatók továbbfejlesztése révén, amelyek a strukturális alapoknak a demográfiai változások kezelésében jelentkező lehetséges és tényleges hatásainak ellenőrzésére és értékelésére szolgálnak annak érdekében, hogy az ellenőrzési és értékelési rendszerek össze tudják gyűjteni, azt követően pedig értékelni tudják a vonatkozó kulcsfontosságú adatokat;
- az irányító hatóságok és helyi érdekelt felek technikai támogatása a demográfiai változások nemzeti és helyi szintű kezelésére irányuló hatékony politikák végrehajtása érdekében.

Az Európai Parlamentnek mint a Tanács melletti társjogalkotónak fontos szerepe van a folyamatokban, amelyek elmozdítják a demográfiai változások és az integrált politikai megközelítés nagyobb figyelembevételét – az uniós politikákban általában és a kohéziós politikában kifejezetten –, továbbá a relatív szemléletet alkalmazzák ezen a területen. Az elkövetkező hónapok különösen fontosak lesznek, és az Európai Parlamentnek ellenőriznie kell a 2011. évi állásfoglalás alkalmazását, valamint meg kell erősítenie felügyeleti szerepét a demográfiai kihívások kezelésére irányuló kohéziós politika hatékonyságát illetően.